

RAFAEL RAMIS BARCELÓ I PEDRO RAMIS SERRA, *ESTUDIOS SOBRE LA UNIVERSIDAD DE TORTOSA (1600-1717)*, MADRID, DYKINSON I UNIVERSIDAD CARLOS III DE MADRID, 2020, 288 P.

Després de l'edició de les ordinacions de la Universitat de Barcelona, els nostres autors publiquen el seu estudi dedicat a la Universitat de Tortosa, erigida en entitat docent per una butlla papal de Climent VIII el 1600. De fet, el que fa el pontífex és atorgar al col·legi dominic de Sant Domènec i Sant Jordi de la capital ebreca la possibilitat de concedir títols de grau universitari amb autoritat pontifícia. Anys després, el 1645, Felip III (IV de Castella) li atorga els privilegis reials corresponents i com a universitat pròpiament dita segueix funcionant fins al 1717, quan, com la resta de centres catalans, és transferida a la Universitat de Cervera.

El període en el qual se centra aquest treball, doncs, és el comprès entre els anys 1600 i 1717, i ho fa a partir de les escasses fonts documentals existents. Entre aquesta informació, els autors donen a conèixer els estatuts de la Universitat.

Però, tot excedint el seu plantejament inicial, també presenten els estatuts del Col·legi de Sant Maties i Sant Jaume, aleshores acabat de crear per a la conversió dels nois menors moriscos, és a dir, per als sarraïns conversos (d'entre vuit i catorze o quinze anys). Aquest col·legi, regit també per l'orde de Predicadors, queda vinculat en tot cas a la Universitat tortosina perquè en els seus estatuts es preveu la possibilitat que els menors estudiants puguin ordenar-se sacerdots, i per a això han d'estudiar Arts i Teologia a l'altre centre (fetes prèviament les proves d'aptitud necessàries).

Tornant al treball en si, el primer capítol descriu d'entrada les fonts que els autors han utilitzat per a la seva realització, arxivístiques i bibliogràfiques. Després situa la Universitat en el context de la Corona d'Aragó, amb la peculiaritat que la de Tortosa és un centre del que s'anomena *model conventual*, en el nostre cas, dominic, igual que altres universitats com les d'Oriola i Solsona, del mateix orde religiós, i la de Gandia, jesuïta. La resta d'universitats de la Corona d'Aragó són i depenen de les municipalitats respectives: Lleida, Perpinyà, Osca, Girona, Barcelona, Saragossa, Palma, València i Vic.

En qualsevol cas, cal destacar que a començaments del segle XVII Catalunya concentra el major nombre d'universitats respecte d'altres territoris hispànics. I a les esmentades conventuals i municipals, encara hi hem d'afegir la de Tarragona, creada el 1572 pel seu arquebisbe, el cardenal Gaspar Cervantes de Gaeta, i la qual dos anys després aconseguix el privilegi papal per a conferir graus en Teologia i Filosofia exclusivament a clergues.

Encara en aquest primer capítol del treball de Rafael i Pere Ramis, es descriuen els centres dominics d'Oriola i Solsona, des de la seva creació fins pràcticament principis del segle XVIII, i es posa en relació el seu sistema organitzatiu i de funcionament amb el mateix model aplicat pels dominics a Castella (Àvila i Almagro) i Navarra (Pamplona).

El segon capítol del llibre s'ocupa de la creació de la Universitat tortosina a partir dels Reials Col·legis dominics, creats sota l'advocació conjunta de sant Domènec i sant Jordi. Després d'uns breus precedents, s'entra en la creació dels col·legis per la butlla apostòlica de Pau III del 26 de febrer de 1534 en un edifici donat a l'orde de Predicadors pel bisbe de Tortosa. Un col·legi que en aquesta primera etapa de la seva història es va dedicar a la formació dels seus religiosos en Arts i Teologia.

El centre és dotat el 1544 per Carles I perquè tingui els recursos suficients per a tenir un professorat competent. I així continua fins que el bisbat intenta recuperar-lo sota la seva autoritat i el seu patronatge el 1563, quan es crea i es construeix el nou col·legi per a la formació dels moriscos de Tortosa i de les Terres de l'Ebre. El nou centre, dedicat a sant Maties i sant Jaume, devia dotar de nous estudiants l'altre col·legi i això afavoria les seves possibilitats de convertir-se en estudi general, cosa que finalment succeí el 1600 per un privilegi apostòlic.

La butlla de Climent VII aprova els estatuts de la nova universitat pontifícia, amb dinou capítols. En tot cas, el centre sols podia concedir els graus de Teologia i Arts. Els estudiants havien de superar uns proves prèvies d'admissió, amb un examen sobre lògica i filosofia d'Aristòtil per a Arts, i sobre la *Summa theologiae* de sant Tomàs d'Aquino per a Teologia. Pel que fa als graus, calien dos anys d'estudis per a obtenir el de batxiller i tres més per al de doctor. D'altra banda, els estatuts regulen també els aspectes essencials de l'organització i el funcionament de la Universitat.

A continuació, els autors tracen una breu ressenya històrica del centre tortosí fins a la promulgació del Decret reial del 17 d'agost de 1717, que transferia totes les universitats catalanes a Cervera i establia una única seu docent superior a Catalunya: un nou col·legi per a vuitanta estudiants de tot el Principat. El Col·legi de Sant Domènec i Sant Jordi segueix ensenyant Arts i Teologia solament a eclesiàstics: no pot reconèixer ni conferir els graus corresponents als laics i, per tant, aquests no poden servir després perquè es graduïn a Cervera.

El tercer capítol del volum relaciona i inclou unes referències biogràfiques breus dels rectors i dels lectors o mestres del centre tortosí des de la seva erecció fins al 1717. I el quart es refereix en termes generals als graduats per la nostra universitat.

Finalment, el llibre inclou primer, com ja hem indicat més amunt, els estatuts del nou col·legi per a la formació dels moriscos i els estatuts de la mateixa universitat, i després conté un llistat dels graduats també des del 1600 fins al 1717.

Es tracta d'una obra, doncs, que completa el panorama historiogràfic de les universitats catalanes i de la Corona d'Aragó en general; una més de la profusa producció bibliogràfica dels nostres autors sobre aquest tema, convertit en projecte de recerca molt rellevant i ben fructífer.

Josep Serrano Daura